

forsøger branchen at videreføre en kvalitetssikring af deres produkter, men fagfolkene på området forventer en kraftig nedgang i tilslutningen til disse ordninger. På dette område foreslår vi, at der sker en halvering af gebyret for gennemførelse af kvalitetssikringen.

Jeg takker selvfølgelig for de positive ord, som forslaget har fået fra både Socialdemokratiet, De Radikale, Enhedslisten og Socialistisk Folkeparti. Men det var jo sådan set at forvente, fordi uanset at Dansk Folkeparti – nej, det var måske at tage munden for fuld – men uanset at hr. Kim Andersen og De Konservative sådan set er positive og siger, at de vil noget med vedvarende energi, har vi i Kristeligt Folkeparti den holdning, at der meget gerne skulle være en overensstemmelse mellem ord og handling. Og der må jeg jo så sige, at i den politik, der bliver ført i øjeblikket, er der altså betydelig flere ord, end der er handling.

Så jeg må sige, at selv om det, som hr. Kim Andersen kommer med, er meget positivt, er det selvfølgelig utilfredsstillende, at der ikke er mere handling end det, man har præsteret på regeringsområdet hidtil, for det er ufattelig lidt. Men jeg er glad for, at der er partier her, der har fuld overensstemmelse mellem ord og handling og dermed også vil fortsætte med at arbejde for vedvarende energi i Danmark.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslaget overgik derefter til anden (sidste) behandling.

Afstemning

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Det Enerkipolitiske Udvalg. Hvis indgen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Kl. 15.25

Den næste sag på dagsordenen var:

25) Første behandling af lovforslag nr. L 209: Forslag til lov om ændring af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v. (Forskning på embryonale stamceller).

Af indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen).

(Fremsat 2/4 2003).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Ester Larsen (V):

De lægevidenskabelige og teknologiske landvinde udfordrer os løbende og kræver med mellemrum, at vi forholder os konkret til nogle etiske dilemmaer. Nogle dilemmaer er så at sige af privat karakter, det spørgsmål, hvor vi som personer kan fastlægge vores egen personlige etik, andre kræver en politisk, en samfundsmæssig etisk afvejning. Det er den sidstnævnte situation, der er aktuel i dag.

Vi står over for at skulle tage politisk stilling til, om forskere må benytte embryonale stamceller til forsøg, som kan føre til forbedret sygdomsbehandling, og på hvilke betingelser det i givet fald kan finde sted.

Når en afklaring presser sig på, skyldes det de perspektivrige forhåbninger, der fra forskerside knytter sig til stamcelleforskningen. Man peger på, at der er nye behandlingsmetoder i sigte, hvor embryonale stamceller forventes at kunne udvikles til nerveceller, muskelceller eller andet væv, som kan være af helt afgørende betydning for patienter med alvorlige sygdomme.

Ønsket om udvikling af nye og forbedrede metoder til sygdomsbehandling er således baggrunden for forslaget om udvidet adgang til forskning på befrugtede æg. Forskerverdenen er overbevist om, at chancerne for et gennembrud inden for stamcelleforskningen knytter sig meget tæt til muligheden for også at kunne forske i de embryonale stamceller. Det lægges der med dette lovforslag op til.

Men det er en klar forudsætning, at forsøg på embryoner alene kommer på tale i relation til tiloversblevne befrugtede æg fra fertilitetsbehandling. Skabelse af fosteranlæg til forskningsbrug vil være en tingsliggørelse af liv, der strider imod vores menneskesyn, ikke kun her i Danmark, men også bredt i Europa, som det er kom-

met til udtryk i Europarådets konvention om menneskerettigheder og bioetik. Det er således helt afgørende, at man ikke skaber befrugtede æg med det formål at udnytte dem forskningsmæssigt.

Begrebet overskydende befrugtede æg er relativt nyt. Før sundhedsvæsenet gav tilbud til barnløse om kunstig befrugtning ved hjælp af den såkaldte reagensglasmetode, eksisterede tiloversblevne befrugtede æg ikke. Før den tid var der overhovedet ingen æg i laboratorierne.

Ved at indføre den såkaldte reagensglasbefrugtning skabte vi os således en etisk udfordring, i og med at der dermed eksisterede befrugtede æg i laboratorierne. Folketinget var nødt til at forholde sig helt konkret til, hvordan man skal forholde sig til tiloversblevne befrugtede æg.

Man kunne selvfølgelig have unddraget sig dette etiske dilemma ved at nægte barnløshedsbehandling på denne vis, men det forekommer næppe rimeligt. I de regler, der blev stadfæstet af Folketinget, indgår et lovkrav om destruktion efter et tidsrum. Destruktion af befrugtede æg har altså været et vilkår i den halve snes år, loven har været gældende.

Udvidelsen af adgangen til at forske i befrugtede æg vedrører altså alene de tiloversblevne æg, de, der allerede er dømt destrueret, lidt patetisk udtrykt, allerede er frataget retten til liv. At nogle befrugtede æg ikke fører til levende børn er et vilkår for barnløshedsbehandlingen via reagensglasmetoden.

Et befrugtet æg kan være både biologisk og menneskeligt værdifuldt, men når det er bestemt, at det ikke skal føre til menneskeligt liv, er dets menneskelige værdi reduceret.

Et embryon har en særlig status. Det er derfor nødvendigt at fastsætte begrænsninger for udtagning og anvendelse af celler, grænser, som respekterer, at humant materiale ikke anvendes grænseoverskridende med hensyn til brug og manipulation med levende organismer.

Af hensyn til de patienter, der i fremtiden vil kunne modtage forbedret sygdomsbehandling, er en stor del af Venstres folketingsgruppe indstillet på at støtte lovforslaget.

Kl. 15.30

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Den medicinske udvikling går rivende hurtigt. Jævnlig viser det sig, at vores forestillinger om, hvad der er muligt inden for bioteknologien, er forældede, for lægerne bliver dygtigere og dyg-

tigere til at udnytte mulighederne for at hjælpe syge mennesker.

Det er dog ikke alle disse muligheder, som lægerne bare skal have grønt lys til at forfølge, uden at vi politikere stopper op for at overveje, om vores etiske grænser bliver overtrådt. Det gjorde vi i efteråret, da vi havde en forespørgselsdebat om, hvorvidt man skulle tillade forskning i embryonale stamceller, og det har vi tidligere gjort i 1997, når det kom til forskning i befrugtede æg.

Dengang forbød vi forskning i befrugtede menneskeæg, medmindre denne forskning handlede om kunstig befrugtning og fertilitet. Men nu er tiden kommet til at genoverveje forbuddet mod at forske i befrugtede æg. Vi har haft tid til at tænke os om og til at sætte os ind i konsekvenserne af denne forskning. Siden forespørgselsdebatten i efteråret har der været en høring i sundhedsudvalgsregi, og Socialdemokratiet har også givet sig tid til at tage stilling i partiet og i folketingsgruppen. I dag kan vi støtte, at man på en lang række betingelser, som også er medtaget i det her lovforslag, i fremtiden tillader denne her type forskning.

Jeg er nok ikke den eneste, der har ment, at der var et paradoks i, at man måtte forske i befrugtede æg, hvis formålet var fertilitetsbehandling, men at man ikke måtte det, hvis formålet var at udvikle ny medicin eller nye behandlingsformer, der måske kan hjælpe alvorligt syge mennesker.

Med dette lovforslag bliver der åbnet op for, at danske forskere kan forske i stamceller fra befrugtede menneskeæg, og det kan Socialdemokratiet som sagt støtte her i dag.

Der er ikke nogen tvivl om, at der er brug for mere forskning på det her område. Vi ved endnu ikke, om stamcelleforskningen på længere sigt kan vise sig værdifuld i behandling af en lang række sygdomme, men jeg mener, at der er god grund til at være optimistisk.

Vi skal selvfølgelig ikke smide al forsigtighed over bord, og det synes jeg heller ikke at vi gør med det her lovforslag.

Jeg hæfter mig ved, at der stilles krav om informeret samtykke fra de to mennesker, der har været involveret i skabelsen af det befrugtede æg, nemlig kvinden og manden.

Socialdemokraterne hæfter sig også ved, at det heller ikke med dette her lovforslag skal være tilladt at befrugte æg med det ene formål at bruge det til forskningsbrug. Der er ene og alene tale om befrugtede æg, der bliver tilovers

efter fertilitetsbehandlinger, og som ellers ville være blevet destrueret og bortskaffet. Der er ikke tale om et æg, der, hvis man ikke tillod forskning i stamceller, ville få mulighed for at udvikle sig til et barn.

Vi skal ikke tillade alle former for forskning i den hellige videnskabs navn, men vi skal heller ikke blive så teknologiforskrækkede, at dansk forskning sækker agterud, og vi svigter den forskning, der i fremtiden kan vise sig at være livsvigtig for mange syge mennesker.

Socialdemokraterne støtter forslaget i dag, men vi vil under udvalgsbehandlingen følge op med spørgsmål, der skal søge at belyse grænserne og udformningen af de betingelser, der må stilles for, at vi kan godtage fremtidig forskning i embryonale stamceller.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Fru Sophie Hæstorp Andersen nævnte, at hun var meget optaget af, at man via den her forskning måske kan ende med at hjælpe alvorligt syge mennesker. Men har fru Sophie Hæstorp Andersen ikke noteret, at der er sket en ændring i teksten? Man spurgte Det Etske Råd om deres holdning, man spurgte Genteknologiudvalget osv. Der talte man om alvorligt syge mennesker. Nu taler man bare om syge mennesker, så det kunne sådan set være forkølelse, man skulle forske i.

(Kort bemærkning).

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Jo, jeg har også lagt mærke til høringssvaret fra Det Etske Råd, og det, at ordet »alvorligt« i spørgsmålet om alvorlige sygdomme ikke er medtaget i lovforslaget. Og det er en af de ting, vi vil stille spørgsmål om under udvalgsbehandlingen for at finde ud af, om det er noget, vi kan støtte, eller om vi rent faktisk mener, at det også skal med i den fremtidige vedtagelse af lovforslaget. Det kan være, der skal være et ændringsforslag.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Jeg vil også gerne stille et andet spørgsmål til fru Sophie Hæstorp Andersen. Det er et område, hvor der måske også er behov for et ændringsforslag, for nu siger fru Sophie Hæstorp Andersen, at der stilles krav om informeret samtykke.

Kl. 15.35

Det lyder jo meget enkelt, men det er blevet noget mere kompliceret, for vi har i øjeblikket lovforslag nr. L 107 til behandling i Forskningsministeriet, og via det lovforslag siges det, at hvis der er taget cellelinjer ud, er de at betragte som laboratoriekulturer, og så skal man ikke længere spørge, hvad de bruges til.

Det vil sige, at hvis der er doneret befrugtede æg, og hvis man har udtaget cellelinjer, kan de sådan set bruge dem til, hvad de vil, for så vil de blive behandlet, som om det var colibakterier.

Jeg vil spørge fru Sophie Hæstorp Andersen, om hun ikke mener, at der bør præciseres på det område.

(Kort bemærkning).

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Jeg har ikke forstået det på den måde, at stamcellelinjer behandles på lige fod med colibakterier og andre ting, men hvis det er sandheden, må vi selvfølgelig have undersøgt det nærmere.

Det, jeg har forstået, er, at hvis man ansøger et videnskabsetiske komitéssystem om at benytte en celle, altså et befrugtet æg, til forskning, vil den tilladelse, som man inden for det videnskabsetiske system giver i forbindelse med den celle, også gælde for de stamcellelinjer, der senere hen skal forskes med, således at der ikke senere hen skal ansøges om selvstændig godkendelse til nye forskningsprojekter på den selv samme stamcellelinje, der måtte komme fra det befrugtede æg, som der oprindeligt blev søgt tilladelse til. Den formulering kan Socialdemokratiet godt støtte.

Vi mener, det er vigtigt, at donationen af befrugtede æg sker med parrets informerede samtykke, som der er bekendtgørelse om tilbage fra oktober 2000. Men når det er sket, så mener vi også, at det vil være meget svært senere hen at gå ind og stille krav om, at et par igen og igen skal give samtykke til, at der foregår forskning i andet øjemed, altså i form af stamcellelinjer.

Man kan ikke gå et skridt tilbage i tiden. Stamcellelinjer kan aldrig igen blive til det fosteranlæg, det var, da man første gang udtog dem, og det vil sige, at en stamcellelinje må være på linje med at undersøge en voksen stamcelle eller i hvert fald som en muskelcelle eller nervecelle eller noget andet, som man i dag giver tilladelse til. Det er vores opfattelse.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Jeg vil gerne spørge fru Sophie Hæstorp Andersen, om medlemmet ikke er enig i den holdning, som kommer til udtryk i sundhedsministerens kommentarer til høringssvarene om denne her problematik, om den generelle regel, som man arbejder med i det nye lovforslag til komitégodkendelse, netop ikke kommer til at omhandle stamcellelinjer.

Der står i svaret, at det i denne forbindelse skal præciseres, at denne procedure ikke skal gælde de forskningsprojekter, hvori der indgår embryonale stamcellelinjer. I modsætning til andre celler findes der ved de embryonale stamcellelinjer og embryonale stamceller bestemte forskningsmål, hvis overhold skal påses. Denne retstilstand vil i øvrigt blive præciseret i den cirkulæreskrivelse om den nye lovgivning, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil udsende efter lovændringens ikrafttræden.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Mener fru Sophie Hæstorp Andersen ikke, at det ville være gavnligt, om det stod i bemærkningerne til det her lovforslag, at det ikke er meningen, at stamceller, som er hentet fra befrugtede æg, skal behandles som colibakterier.

Det, vi kan læse ud af det nye lovforslag, er, at der står, at cellelinjer, der stammer fra forsøg med indsamling af celler eller væv, som har opnået den nødvendige godkendelse, ikke engang skal anmeldes. Det vil sige, at det befrugtede æg, der er blevet doneret af et par, som kunne være blevet til et barn for dem, og som de selvfølgelig har nogle følelser for, bare kan blive brugt til hvad som helst og blive behandlet i et laboratorium som en laboratoriekultur.

Det står der nu. Mener fru Hæstorp Andersen ikke, at det burde præciseres i det her lovforslag?

Kl. 15.40

(Kort bemærkning).

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Jeg mener sådan set det, jeg sagde før: at vi rent faktisk mener, at det lovforslag, som er ved at blive vedtaget om det videnskabetiske komité-system, er dækkende for, hvordan man senere hen skal tage sig af det her område.

Jeg er ikke overraskende enig med fru Ester Larsen i det, som hun læser op om, at der allere-

de i det lovforslag, som vi står med i dag, er en særskilt måde at se på stamcellelinjer på.

Som jeg sagde før, hvis der kan sættes spørgsmålstegn ved nogen af de her ting, vil vi gerne følge det op under udvalgsbehandlingen og sikre os, at vi får ministerens rigtig gode svar på det, sikre os, at det her selvfølgelig er i overensstemmelse med, hvad der vil være god og ordentlig behandling af noget, der er så vigtigt, altså sikre, at man respekterer det æg og de mennesker, der har været med til at donere det, så den forskning, der kommer ud af det, i udgangspunktet respekterer det æg mere end colibakterier.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Fru Birthe Skaarup som ordfører.

Birthe Skaarup (DF):

Som det ser ud i øjeblikket, har vi en situation, hvor det er lovligt at importere embryonale stamceller til brug i forskningsøjemed, mens det ikke er lovligt her i Danmark at bruge stamceller fra tiloversblevne befrugtede æg, som ikke er blevet anvendt til fertilitetsbehandling, til forskning. Det er realiteterne i øjeblikket.

Lande som Sverige og Storbritannien har allerede åbnet op for forskning i stamceller fra fosteranlæg. Nu er spørgsmålet så, om vi her i Danmark skal påbegynde forskning på tiloversblevne embryonale stamceller.

Noget af det, som vi har diskuteret, er, at vi kan hjælpe alvorligt syge mennesker ved at begynde denne forskning. Måske ligger disse stamceller inde med nøglen til helbredelse af disse alvorlige sygdomme, idet de kan regenerere syge celler og væv. De er nemlig ikke begyndt at specialisere sig på dette tidlige stadie.

Når forskerne taler om invaliderende og kroniske folkesygdomme, er det jo sygdomme som diabetes 1, knoglemarvsygdomme, leukæmi, Parkinsons og Alzheimers sygdomme, hvor cellerne i patienternes kroppe er defekte eller simpelt hen gået til grunde.

Nu er det som sagt udelukkende forskning i stamceller, vi skal debattere her i dag, en debat, der blev åbnet op for sidste år ved en forespørgselsdebat til indenrigs- og sundhedsministeren samt forskningsministeren fra Kristeligt Folkeparti. Samtidig blev rapporten om fremtidens bioteknologier fremlagt, som så senere blev efterfulgt af en høring i Landstingssalen.

Der er nogle, der siger, at den folkelige debat ikke har fundet sted. Jeg mener, at vi har haft lej-

lighed til her i Folketinget at diskutere det, og debatten har været gavnlige. Og der har da også været mange medier, der har taget fat på problematikken.

Dansk Folkeparti har tidligere givet udtryk for vores holdning, idet vi siger ja til at åbne op for stamcelleforskning med de tiloversblevne 14 dage gamle embryoner, men med de klare forudsætninger, at parret, som disse befrugtede æg tilhører, giver grønt lys til at benytte dem udelukkende til forskning i sygdomsbehandling.

Proceduren bliver således, at Den Videnskabssetiske Komité efterfølgende skal godkende forskningsforsøgene. Der er så i høringssvarene også blevet rejst spørgsmålet, om det er alle forsøg, man skal gå ind og godkende. Det er jo noget af det, som vi også kan tage fat på under udvalgsbehandlingen.

Det er klart, at når metoder viser, at nye veje kan betrædes i forskning til helbredelse af sygdomme, presser forskerne på. Men også de forskellige patientorganisationer har naturligvis givet udtryk for ønsket om at få en liberalisering af den eksisterende lov.

Det er fagre nye verden, hvor forskerne naturligvis håber og tror på at kunne påvirke embryonerne til at blive præcis de celler, som kan bruges i en bestemt behandling for en bestemt sygdom, som erstatning for de syge celler.

Der vil blive flyttet grænser, men det er en proces, som sikkert vil strække sig over rigtig mange år, inden man når dertil, hvor man ifølge udtalelser fra forskerne kan basere sig på embryonale stamceller til egentlig sygdomsbehandling.

Kl. 15.45

Jeg vil gerne sige, at vi naturligvis anerkender, at der for nogle personer kan være et vældigt etisk dilemma i denne sag, og at de ikke uden videre kan tage bestemmelse om forskning på de embryonale stamceller.

Men vi er som sagt i Dansk Folkeparti positive over for forslaget, og vi vil også gå positivt ind i det arbejde, der skal finde sted under udvalgsbehandlingen, hvor der sikkert vil blive stillet mange spørgsmål, men hvor vi måske også får en yderligere afklaring af nogle ting, som nogle er i tvivl om.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Fru Birthe Skaarup taler meget om de alvorligt syge mennesker, som vi måske kan hjælpe engang i fremtiden, og nævner også nogle meget

alvorlige, kroniske sygdomme. Men det er bare ikke det, der står i lovforslaget. I lovforslaget står der, at man sådan set kan forske i hvad som helst og for hvad som helst. Der står ikke nogen begrænsning.

Faktisk kan man se, at der er flere, der har taget fat på det, bl.a. har en forsker ved universitetet i København sagt, at det her lovforslag lægger op til langt mere liberale rammer, end der findes i den engelske og hollandske lovgivning. Vi går langt videre. Så når vi taler om, at nu skal vi op på op på siden af de andre, er sagen, at vi går langt, langt, langt, langt foran i liberaliseringen af det her.

Så vil jeg spørge fru Birthe Skaarup, om hun ikke synes, det er underligt, at lande som Tyskland, Norge, Island, Spanien og Italien, som har sagt nej til det her, ikke nævnes.

(Kort bemærkning).

Birthe Skaarup (DF):

Vi kan jo ikke på forhånd sige, hvilke yderligere alvorlige sygdomme der vil være om 10-15 år. Det, vi kan nu, er, at vi kan påpege nogle ting, som er alvorlige her og nu. Og ud fra det har vi naturligvis ret til at tage nogle forholdsregler, hvis det er det, fru Tove Videbæk vil ind på. Men jeg kender som sagt ikke fremtidens alvorlige sygdomme. Det kan være, at der kommer endnu flere.

Med hensyn til de lande, fru Tove Videbæk orienterer om her, er vi opmærksomme på det. Men der er jo også et dilemma i det her land, for vi har lov til at importere embryonale stamceller fra andre lande, men vi kan ikke bruge vores egne her i Danmark. På baggrund af det vil vi selvfølgelig gå ind for det her forslag.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Det er det her med de alvorlige sygdomme, jeg gerne vil ind på. Grunden til, at det for mig er et lidt vigtigt punkt, er, at der er nogle mennesker, som har været igennem en fase med at skulle give os nogle anbefalinger. Det er bl.a. medlemmer af Det Ethiske Råd, det er folk, der også har siddet i Genteknologiudvalget. Når de skulle give deres anbefalinger – de udtalte selv, at det var under store og svære etiske overvejelser, hvor de ligesom måtte veje for og imod – var det, der vægtede mest for dem, at der var personer med alvorlige og kroniske sygdomme, og dem ville de give en mulighed.

Det er bare ikke det, der står i lovforslaget. Det er allerede gledet langt ned ad glidebanen. Det er også gledet ned ad glidebanen ved, at der blev sagt 6 dage i det, der lå til Det Ethiske Råd, men nu siger man 14 dage. Det er allerede et langt stykke nede ad glidebanen.

Jeg vil gerne spørge fru Birthe Skaarup, om hun ikke er bekymret over det om terapeutisk kloning, som står i slutningen af bemærkningerne.

(Kort bemærkning).

Birthe Skaarup (DF):

Nej, det er jeg faktisk ikke, for vi har i Dansk Folkeparti taget en beslutning om, at vi vil åbne op for forskning omkring de embryonale stamceller.

Jeg ved udmærket, at vi eksempelvis i går havde foretræde af en forening, der påpegede nøjagtig det samme som fru Tove Videbæk også gjorde, nemlig at det var en glidebane hen imod eksempelvis kloning. Vi tror ikke på det her. Vi tror på, at vi har den etiske standard i det her land, så vi ikke bevæger os ud på en glidebane.

KL 15.50

Der sidder mange mennesker rundt om i det her land, der venter på, at vi skal starte på det her område, netop fordi de måske har nogle børn, de har nogle familiemedlemmer, der måske kan få gavn af det.

Jeg ser, at det virkelig er den fagre nye verden, men jeg ser også, at vi skal være meget ansvarlige i det forslag, som ligger nu her i dag. Det mener jeg vi har været. Vi har hver især nogle overvejelser, og jeg kan på Dansk Folkepartis vegne sige, at alle i gruppen støtter op om forslaget.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Det er til det her med terapeutisk kloning. Jeg må sige, at vi i hvert fald har nogle overvejelser. Berører det ikke fru Birthe Skaarup, at f.eks. Novo Nordisk udtaler, at der i en overskuelig fremtid overhovedet ikke er behov for det, eller at danske bioanalytikere siger, at det ser ud, som om Danmarks tilslutning til den europæiske biotikkonvention kan gradbøjes? De siger også, at der bør gælde et forsigtighedsprincip, når der skal lovgives om et så følsomt område som embryonale stamceller.

Der er altså andre, som allerede arbejder i forskningsverdenen, som er betænkelige. Mener fru Birthe Skaarup så, det er tilstrækkeligt, at vi

siger, at vi tror nok, at det er i orden? Forskere, som arbejder på området, jurister og mange andre er bekymrede.

Jeg må sige, at vi også er bekymrede over, at vi på den måde melder os ud af det gode europæiske selskab i bioetikkonventionen.

(Kort bemærkning).

Birthe Skaarup (DF):

Det kommer jo ikke som noget nyt, at fru Tove Videbæk og Kristeligt Folkeparti er bekymret. Det accepterer vi fuldt ud. Vi synes bare, at selv om det er et følsomt område, er det også et område, som vi nu har diskuteret, og jeg synes, at vi har diskuteret det til bunds.

Såfremt det viser sig, at det bliver en glidebane, er jeg helt overbevist om, at det danske Folketing nok skal gå ind og sige stop.

Det, vi siger ja til i dag, er, at vi skal forske, og vi skal forske således, at det kan komme folk til gavn, der har alvorlige sygdomme. Det er det, vi siger ja til i dag.

Det er da klart, at vi ikke kan være enige i det her land. Der er mange forskere, der er mange medicinalindustrier og mange patientorganisationer, der siger ja. Der er endnu flere, der siger ja til det, end der siger nej.

Tredje næstformand (Kaj Ikast):

Fru Else Theill Sørensen som ordfører.

Else Theill Sørensen (KF):

Sjældent har vi haft så meget baggrundsmateriale og så grundig en forberedelse til et lovforslag, som vi har haft til L 209, men det er jo ikke, fordi det gør det meget lettere at tage stilling til det.

Den viden og den forskning, der bl.a. har ført frem til, at man i dag kan hjælpe par, der ufrivilligt er barnløse, har samtidig åbnet mulighederne for helt nye helbredelsesmetoder.

Jeg tror, at de fleste mennesker på en gang er dybt fascinerede over, hvad lægevidenskaben kan, og skræmte over de perspektiver, der tegner sig, hvis vi ikke er meget forsigtige med, hvad vi tillader.

Da vi i efteråret havde forespørgselsdebatten om forskning på embryonale stamceller, var jeg i oprigtig tvivl om, om jeg ville kunne være med til at give den mulighed, som L 209 nu åbner op for. Det var hovedsagelig ud fra den opfattelse, at fosteranlægget, det befrugtede æg, er liv i den forstand, at det under de rette betingelser kan udvikle sig til et fuldt færdigt barn.

Når jeg nu i dag på Det Konservative Folkepartis vegne kan give tilslutning til lovforslaget, skyldes det især to forhold. Det ene er, at de befrugtede æg, der potentielt kan bruges til at udtage stamcellerne fra, er æg, der ellers ville blive kasseret – selv om jeg ikke bryder mig om udtrykket, men de er ikke tænkt at skulle bruges til noget. Det andet forhold er, at det allerede efter den nugældende lov er tilladt at forske på disse embryonale stamceller, men det er en forskning med andre formål end det, vi nu taler om.

Kl. 15.55

Disse to formål får mig altså til at sige ja til, at der også kan forskes med det formål at opnå ny viden, som vil kunne forbedre mulighederne for behandling af sygdomme hos mennesker. De muligheder, der måske er for at behandle sygdomme som f.eks. diabetes 1 og Alzheimers sygdom, skal udnyttes. I Det Konservative Folkeparti mener vi, at danske forskere skal have mulighed for i Danmark at være med til denne spændende og perspektivrige forskning.

Noget andet er så, at vi naturligvis må stille nogle meget strenge krav til den forskning, men det ligger jo også i loven, som den er nu, og i bemærkningerne til forslaget. De handler bl.a. om det informerede samtykke, og de handler om godkendelserne fra de videnskabetiske komiteer.

For en sikkerheds skyld vil jeg tilføje, at det at befrugte et æg alene med henblik på at skabe mulighed for at udtage stamceller går vi naturligvis stærkt imod. Men det tror jeg nok at der er bred enighed om alle steder.

Det Konservative Folkeparti kan støtte forslaget.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Fru Else Theill Sørensen er meget optaget af, at de befrugtede æg ellers ville blive kasseret osv., men der er det, at mit spørgsmål rækker lidt længere.

Der står i lovforslaget, at vi har forskernes klare tilkendegivelse af, at overskydende æg fra fertilitetsbehandling er tilstrækkeligt til at dække forskningens behov. Men når vi læser netop det baggrundsmateriale, som fru Else Theill Sørensen også siger vi har masser af, kunne vi jo allerede ved høringen i januar se, at seniorforsker Claus Yding Andersen gør opmærksom på, at det er urealistisk, at forskningen vil nøjes med de overskydende befrugtede æg. Senere har Claus Yding Andersen også flere gange sagt, at

han mener, at man kunne tage stamceller ud af de befrugtede æg, som så senere bliver opsat i kvindens livmoder.

Hvilke holdninger har fru Else Theill Sørensen, når det når derud på glidebanen?

(Kort bemærkning).

Else Theill Sørensen (KF):

Jeg bliver nødt til at sige til fru Tove Videbæk om al den snak om glidebaner, at det rent faktisk er fru Tove Videbæk, der ustandselig bringer os ud på den glidebane. Det er ikke en, vi andre kunne drømme om at træde ud på. Derfor er det heller ikke særlig passende, at vi alle sammen skal stå og forklare, hvordan vi kan undgå noget, som fru Tove Videbæk mener er et eller andet skrækscenarie, der kan opstå.

Med hensyn til forskningens behov: Det kan da godt være, at der opstår et større behov, men det, vi giver lov til, er altså at forske i de tiloversblevne æg. Jeg tror egentlig, at vi er inde på lidt af det samme dilemma, hvis vi taler om almindelig organtransplantation. Her ville vi vel strengt taget alle sammen ønske os, at der aldrig blev slået mennesker ihjel i trafikken, som dermed blev potentielle organdonorer, men vi vil da alligevel gerne have, når en ulykke nu er sket, at der så er mulighed for at transplantere et organ. Her kan behovet heller ikke dækkes, men det, der er til rådighed, vil vi gerne være med til at bruge. Jeg synes, at det har lidt med hinanden at gøre.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Til fru Else Theill Sørensen: Det med æren for at tale om glidebane kan jeg desværre ikke tage på mig. Det ville jeg gerne, men det er der mange andre der har gjort.

Jeg vil da spørge fru Else Theill Sørensen, om hun ikke synes, det har noget med glidebane at gøre, når vi starter med at tale om 6 dage gamle æg, og nu bliver det så til 14 dage gamle æg; vi taler om alvorlige sygdomme, og så bliver det til hvilken som helst sygdom; vi taler om, at det videnskabetiske system skal sikre det etiske, og så bliver det bare til nogle cellelinjer og laboratoriekultur, og så taler man om i slutningen, at det kan ende med kernetransplantation eller terapeutisk kloning.

Kan fru Else Theill Sørensen overhovedet ikke se nogen glidebane i det her? Er det kun mig, der ser skrækscenarier alle vegne? Hvad mener fru Else Theill Sørensen i øvrigt om, at re-

geringen sådan set overvejer at melde os ud af den europæiske bioetikkonvention?

Kl. 16.00

(Kort bemærkning).

Else Theill Sørensen (KF):

Jeg vil sige, at nogle af spørgsmålene tror jeg, at vi skal overlade til drøftelser i udvalget og til udvalgsarbejdet.

Med hensyn til det med forskningen på cellelinjerne og de videnskabsetiske komitéssystemer så tror jeg, at en foregående taler allerede har læst op, hvad der faktisk står i ministerens bemærkninger.

I forslag til den nye lov om et videnskabsetisk komitéssystem foreslås en bestemmelse om, at forskning på cellelinjer ikke skal anmeldes til komiteen, hvis cellelinjerne stammer fra osv. Så står der lige efter, at det i denne forbindelse skal præciseres, at denne procedure ikke skal gælde de forskningsprojekter, som der her er tale om. Så jeg synes altså ikke helt, at der står det, som fru Tove Videbæk læser, men lad os vende tilbage til detaljerne under udvalgsarbejdet.

Med hensyn til den terapeutiske kloning ved jeg ikke, om man kan tage nogen til indtægt for, at ordet overhovedet er kommet ind i det. Men for at tale om Novo Nordisk, så står der i en mail, som jeg tror vi alle sammen har fået i går, at Novo Nordisk ikke mener, at der i en overskuelig fremtid er behov for terapeutisk kloning, og ønsker at bruge stamceller osv.

Det, at de ikke mener at noget skal bruges, kan man ikke bruge til at begynde at sige, at det nok er, fordi de nok vil det engang.

Nu giver vi lov til noget andet. Vi giver ikke lov til terapeutisk kloning, og vi har heller ikke planer om det. Derfor synes jeg, vi skal tage det konkrete lovforslag. Og det kan Det Konservative Folkeparti som sagt støtte.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

I det konkrete lovforslag står der i afslutningen om terapeutisk kloning – det står der faktisk sort på hvidt – at hvis man sådan hen ad vejen ned ad glidebanen kommer til det punkt, hvor man kan se, at det kan være gavnligt, kan man godt overveje at tage kernetransplantation i brug. Man gør sig også nogle overvejelser om, at det enten vil kræve, at Danmark trådte ud af bioetikkonventionen, eller at konventionen blev ændret. Sig mig, hvad er det, vi har gang i her?

(Kort bemærkning).

Birthe Skaarup (DF):

Jeg skal lige høre fru Else Theill Sørensen, om fru Else Theill Sørensen vil bekræfte, at såfremt der sker en glidning, er det en fornyet lovændring, der skal til. Det er efter min klare overbevisning ikke det, vi skal tage stilling til her i dag.

(Kort bemærkning).

Else Theill Sørensen (KF):

Jeg kan helt give fru Birthe Skaarup ret.

Så med hensyn til den terapeutiske kloning: Nu er det nok ikke sådan, at fru Tove Videbæk vil stille det spørgsmål til de efterfølgende ordførere, men ellers ville jeg bede om, at fru Tove Videbæk ordret læste op, hvad der står, og ikke gør det i fri fortællestil. Her står:

»Når en konkret behandlingsmæssig anvendelse måtte komme tættere på, vil kernetransplantation måske skulle overvejes, bl.a. fordi det kan vise sig at være en vigtig forudsætning for at fremstille celler, som patientens organisme ikke afstøder.

En mulighed for tilladelse til forskning via kernetransplantation bør i givet fald vedtages af Folketinget i form af lovgivning, ligesom en revidering af bioetikkonventionens anvendelse skal finde sted.«

Det har altså ikke noget med det her lovforslag at gøre. Det er ikke noget, vi tager stilling til nu, når flertallet på et tidspunkt siger ja til lovforslaget.

Lene Garsdal (SF):

Selv om forslaget her kun er et lille afgrænset område, er det et meget afgørende skridt at tage i relation til vores etiske holdning til det befrugtede æg.

I SF finder vi forslaget for vidtgående på nuværende tidspunkt. Det handler om eventuelle behandlingsmuligheder om 10-20 år og om holdningen til kvindens befrugtede æg. Der er andre stamceller, nemlig de voksnes stamceller, som der ikke er etiske problemer med. De embryonale stamceller har et større potentiale, og forskerne vil anvende de embryonale, hvis de får valget.

Kl. 16.05

I SF har vi en kritisk holdning til forskning i stamcellerne. Derfor er det vigtigt at træffe en velovervejet beslutning, så vi ikke som mennesker kommer i en situation, hvor vi har bevæget os for langt væk fra de grundlæggende etiske

værdier, og hvor stamcellerne er blevet tingsliggjort.

Det er en afvejning af et etisk dilemma: på den ene side hensynet til fosteret og på den anden side muligheden for at opnå ny viden, som måske kan komme syge mennesker til gode i fremtiden.

Det er nemt at forstå, at alene diskussionen om stamcellers muligheder tænder et håb hos flere grupper af syge mennesker, men vi skal være varsomme med at bevæge os ud ad en glidebane, hvor mennesker og befrugtede æg skal tjene andre formål end det, de er, nemlig mennesker og befrugtede æg.

Jeg kan også se en risiko ved, at den forskning, som kunne være udført på voksne stamceller, nu ikke bliver interessant. Vi har jo allerede gode erfaringer med knoglemarvstransplantationer med voksne stamceller, så hvorfor ikke fortsætte ad det spor?

Forslaget lægger op til en meget vidtgående mulighed for forskning. Parret skal give skriftligt samtykke til, at der må forskes, men bliver der dannet stamcellelinjer, så cellerne ikke mere er i stand til at udvikle sig til et individ, skal der ikke længere gives samtykke, og sådanne projekter skal end ikke godkendes i det etiske komitéssystem, så vidt jeg har forstået.

Finder ministeren det virkelig etisk forsvarligt at betragte sådanne cellelinjer som laboratoriekulturer? For mig er der alt for megen nytteetik i det synspunkt.

I SF kan vi ikke acceptere, at det er tilstrækkeligt med et generelt samtykke, og at resten overlades til forskerne. På det her tidlige tidspunkt af vor viden om de embryonale stamceller må vi nærmere definere, hvilken type forskning vi vil tillade.

I SF kan vi acceptere, at man kan bruge de embryonale stamceller til forskningsformål, men vi må gøre os klart til hvilke formål, og hvor man skal få æggene fra. Vi accepterer, at der kan forskes i stamceller fra de overskydende æg fra kunstig befrugtning, men ikke fuldstændig frit.

Forskningen må her i starten have til grundlæggende formål at få viden om stamcellernes funktion og udviklingspotentiale også i relation til de voksne stamceller, så der fortsat er incitamenter til at forske i og udnytte de voksne stamceller.

SF vil appellere til, at ministeren nærmere præciserer, hvilken type forskning, der skal kunne udføres på de embryonale stamceller, og om

man f.eks. skal kunne forske i sygdomme, der ikke er alvorlige, som vi har været inde på tidligere i dag. Vi ønsker ikke at åbne fuldstændigt op for økonomiske og kommercielle interesser.

Det fremgår, at regeringen i næste samling vil tage loven om kunstig befrugtning op til revurdering. Jeg vil gerne spørge, hvorfor forslaget her ikke har kunnet afvente denne revurdering. Mange af høringssvarene omtaler andre problemstillinger i loven, og det er vanskeligt at forstå hastværket. Er det, fordi der er mange kommercielle interesser, der presser ministeren til hurtig handling?

Bemærkningerne til loven er omfangsrige, og de beskriver mange problemområder, og som fru Tove Videbæk lige var inde på, vil jeg også gerne høre, hvorfor kernetransplantation omtales. Det har ikke umiddelbart noget med forslaget at gøre, men kan sende et signal om hvilken vej ministeren forestiller sig, at udviklingen skal gå. Eller har jeg helt misforstået det?

Jeg vil gerne slutte med at citere lektor Lene Koch fra stamcellehøringen:

»Det er i dag næsten umuligt at påtage sig det standpunkt at ville argumentere imod lægevidenskabens muligheder for at helbrede alvorlige sygdomme. Så er man næsten morder og står med revolveren i hånden og vil skyde den stakels, syge patient.

Men det er væsentligt at påpege, hvor rituelt argumentet om forbedrede behandlingsmuligheder efterhånden er blevet. Der er behov for at sætte tingene i perspektiv, og det må være acceptabelt at argumentere for tilbageholdenhed på visse forskningsområder, uden man beskyldes for ufølsom hensynsløshed eller for at modarbejde de alvorligt syges interesser.«

SF kan ikke støtte forslaget, som det ligger her, men den endelige stillingtagen må afvente det videre forløb i udvalgsbehandlingen.

(Kort bemærkning).

Naser Khader (RV):

Nu er jeg forvirret. I efteråret havde vi en debat om stamcelleforskning, og da havde SF og Det Radikale Venstre et forslag til vedtagelse, som jeg nu skal citere, og så vil jeg gerne spørge SF's ordfører, om SF har ændret holdning:

Kl. 16.10

»Folketinget anerkender, at der er store muligheder i stamcelleforskningen.

Til udvikling og anvendelse af såkaldte »voksne stamceller« kan celler fra befrugtede æg bruges under forudsætning af,

- at det udelukkende drejer sig om befrugtede æg, der er blevet tilovers fra IVF-behandling (reagensglasbehandling),
- at formålet alene er grundlæggende forskning i den embryonale udvikling med sigte på fremtidige terapeutiske muligheder, og
- at forskningen finder sted i regi af de videnskabssetiske komitéssystemer med informeret samtykke fra donorer osv.

Folketinget anerkender kun befrugtning af menneskeæg, hvis formålet er fødsel af børn.«
Har SF ændret holdning?

(Kort bemærkning).

Lene Garsdal (SF):

Jeg skal først beklage, at jeg ikke var opmærksom på, at det var et spørgsmål til mig, så måske har jeg ikke forstået spørgsmålet fuldstændig korrekt, men hr. Naser Khader spørger, om SF har ændret holdning i forhold til det.

Den holdning, jeg nu har præsenteret, er faktisk den holdning, vi har diskuteret os frem til, og som, så vidt vi ved, de fleste af SF's folketingsmedlemmer støtter. Så vi kan acceptere, at der bliver lavet forskning på stamceller, men der skal være nogle klare afgrænsninger af, hvad man må, og hvad man ikke må.

Første næstformand (Svend Auken):

Og så er det hr. Naser Khader som ordfører.

Naser Khader (RV):

Lad mig starte med at sige: Jeg er stadig væk forvirret med hensyn til SF's holdning, for vi havde et forslag til vedtagelse i efteråret, der sagde noget andet. Det var af fru Margrete Auken fra SF og undertegnede fra Det Radikale Venstre.

Men Det Radikale Venstre støtter forslaget, og som sagt gjorde vi allerede i efteråret opmærksom på, at vi går ind for forskning i stamceller, og vi hilser sundhedsministerens initiativ velkommen, det er på tide.

Vi har diskuteret denne sag rigtig mange gange, vi har haft en høring, vi har haft forespørgselsdebat, og sagen er blevet diskuteret rigtig mange gange.

Vi står for tiden over for en gennemgribende udvikling på det sundhede teknologiske område. Denne udvikling kan vi ikke blot lade passere uden at forholde os til den. Tværtimod skal vi være proaktive, både politisk og forskningsmæssigt, ikke blot fordi vi skal være med i den internationale udvikling og ikke sakke agterud i

forhold til vore nabolande, som det ofte bliver sagt. Det er også derfor, men først og fremmest fordi de nye medicinske teknologier udgør enestående muligheder for at forbedre alle menneskers velfærd.

Det er livskvalitet, der står på spil, og i denne proces bliver enkelte af vores mest grundlæggende værdier nogle gange udfordret eller ligefrem betvivlet. Dette betyder, at vi skal gøre de nye teknologier til genstand for debat. Hvilke perspektiver rummer de nye teknologier, hvordan kan de tænkes at ændre vores liv og vores omgang med hinanden?

Det direkte spørgsmål, vi må stille os selv i relation til stamcelleforskning, er: Skal vi tage mere hensyn til en celleklump, yngre end 14 dage, end til bekæmpelsen af sygdomme hos nulevende og fremtidige generationer og dermed til lade forskning?

Endelig er det mærkeligt, at vi på den ene side accepterer brugen af spiral, hvor resultatet er, at befrugtede æg bliver destrueret, men ikke accepterer forskning i de overskydende befrugtede æg.

Det Radikale Venstres holdning er klar: Stamcelleforskning skal tillades. Potentialet er et kvantespring i menneskelig sygdomsbekæmpelse. Denne mulighed må vi ikke lade passere.

Stamcelleterapi skønnes fagligt set at være den mest perspektivrige af de nye medicinske teknologier, og Genteknologiudvalget har bl.a. af denne grund anbefalet hurtig politisk afklaring.

Den nuværende lov om kunstig befrugtning er utidssvarende, da den blev lavet på et tidspunkt, da man ikke havde overblik over potentialet i de nye teknologier. Derfor er det også på tide med en revision, og vi skal i denne sammenhæng holde os for øje, at den nuværende lovændring formentlig ikke bliver den sidste. Vi skal allerede nu indstille os på løbende revisioner.

Kl. 16.15

Lad mig endelig understrege vigtigheden af en grundig debat om denne type emner, en debat, hvor vi får vendt alle indvendinger og forbehold og forholder os til de forandringer i vores tilværelse, som de nye teknologier kan forventes at medføre. En sådan debat har vi som sagt haft i forhold til stamcelleforskning, og vi er dermed parate og rustede til at træffe en kvalificeret politisk beslutning.

Endelig mener vi, at sundhedsministerens disposition med at adskille diskussionen om

stamceller og diskussionen om opbevaringen af nedfrosne æg med henblik på kunstig befrugtning er god. Men vi vil selvfølgelig opfordre ministeren til at stille forslag om forlængelse af fristen for opbevaring af nedfrosne æg, som tidligere er blevet debatteret. Vi må ikke glemme de barnløse par i denne debat.

Det Radikale Venstre støtter sundhedsministerens forslag. Stamcelleforskning rummer nye muligheder til en ny generation for sygdomsbekæmpelse og er dermed et kvantespring for menneskelig velfærd.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Hr. Naser Khader nævnte noget om, at vi her i Danmark helst ikke skulle sakke agterud i forhold til vores nabolande osv. Men hr. Naser Khader er vel opmærksom på, at selv om det ikke står i lovforslaget eller i bemærkningerne, så er der altså en række europæiske lande, der har sagt nej til det her. Det er Spanien, Italien, Tyskland er nævnt, Norge, Island osv. De to lande i Europa, som har sagt ja, er England og Sverige. Og Holland har så sagt ja på visse betingelser.

Men bekymrer det slet ikke hr. Naser Khader, at der er jurister på Københavns Universitet, i Det Etske Råd og andre steder, som siger, at det lovforslag, der ligger her, er langt mere vidtgående og mere liberalt og tillader langt mere, end de andre landes lovgivning gør? Er hr. Naser Khader overhovedet ikke bekymret på det her område?

(Kort bemærkning).

Naser Khader (RV):

Nu understreger jeg, at det ikke først og fremmest har noget at gøre med, at vi skal være med i den internationale udvikling, det er også, fordi teknologien indeholder rigtig mange nye muligheder, så det er uanset, hvad vores nabolande gør. Og man skal i øvrigt passe på, at man ikke bruger Tyskland som eksempel. Det kom nemlig frem under høringen her i efteråret; at Tyskland har en historie, der gør, at det er problematisk at foretage denne forskning på så tidligt et tidspunkt.

Og med hensyn til, om jeg er bekymret over, at forslaget er vidtgående, som det blev sagt. Nej, jeg er ikke bekymret.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Hr. Naser Khader nævner, at grunden til, at Tyskland har sagt nej, er Tysklands historie. Men hvis vi spørger, hvorfor Spanien eller Italien eller Island osv. har sagt nej, så har de sikkert nogle andre grunde. Men uanset hvad, så har de sagt nej.

Så nævner hr. Naser Khader også, at det her befrugtede æg jo bare er en celleklump, som er noget, vi kan gøre med, hvad vi vil. Det er sådan et udsagn, som, må jeg sige, provokerer mig.

Jeg må spørge hr. Naser Khader, om det ikke er rigtigt, at der står i § 1 i loven om Det Etske Råd, at livet, det menneskelige liv, starter ved befrugtningen, og er det ikke en lovgivning, som stadig væk er gældende? Og mener hr. Naser Khader, at vi bare skal tale om befrugtede æg som celleklumper, som vi kan gøre ved, hvad vi vil, og senere så er det laboratoriekulturer?

(Kort bemærkning).

Naser Khader (RV):

I forhold til andre lande skal vi også nogle gange være nogle af de forreste. Det nytter ikke noget hele tiden at indtage en lad os nu vente og se-holdning, lad os nu vente på alle de andre. De diskussioner har vi også haft i forbindelse med EU og ØMU, lad os vente og se, lad de andre tage skridtet, så kan vi komme bagefter.

Kl. 16.20

Det er ikke mit hovedargument, at vi skal gøre som alle andre lande. Det er det ene. Det andet er, at jeg ikke siger, at en celleklump er ligegyldig. Det, jeg siger, er, at hvis jeg skal vurdere, hvem jeg vil tage mest hensyn til, så er det folk, der er alvorligt syge, og som ikke har andre muligheder end det håb, at man måske kan helbrede dem ved stamcelleforskning, frem for en celleklump, der er yngre end 14 dage. I forhold til det, der står i Det Etske Råds første paragraf, så er det jo en politisk definition, som også kan ændres.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Ja, vi kan feje vores ord ind under mange forskellige slags gulvtæpper, og jeg skal så undlade at tale mere om det. Men jeg vil gerne stille et spørgsmål omkring det her med, at vi gerne vil være førende i Danmark, fordi vi jo i Danmark allerede har investeret i forskning i voksne stamceller, altså stamceller, som er udtaget af knogle-

marv, navlesnorsblod osv., andre ting, som ikke på samme måde giver etiske problemer.

Mener hr. Naser Khader ikke, at vi på det område virkelig kunne blive førende og få førertrøjen på og beholde den på, hvis vi satte turbo på den slags forskning i stedet for også at skulle forske i embryonale stamceller? Vi får jo nok ikke flere midler afsat til forskning, derfor skal de nu deles mellem flere forskellige områder. Mener hr. Naser Khader ikke, at der burde sættes turbo på forskningen på det område, som ikke giver os etiske problemer?

(Kort bemærkning).

Naser Khader (RV):

Faktum er, at vi har nogle befrugtede æg, der er i overskud. Forskerne siger, at de kan få meget nytte ud af at forske i dem. Derfor synes jeg, at det er helt fint, at de får lov til at forske i dem. Det skal ikke udelukke, at man også bliver ved med at forske i voksne stamceller. Så må vi bagefter diskutere økonomien i forhold til forskningen.

Første næstformand (Svend Auken):

Ja, og så går vi videre. Og det er nu fru Line Barfod som ordfører.

Line Barfod (EL):

For at starte med konklusionen så kan Enhedslisten ikke støtte forslaget.

Der har allerede under debatten været mange gode etiske argumenter for, hvorfor man ikke skal tillade forskning i de embryonale stamceller. Et af de væsentlige argumenter for os på det etiske område er, at det er afgørende for hele vores menneskesyn, hele vores opfattelse af mennesket, og derfor: Jo mere vi tillader af forskning på det her område, jo mere ændrer vi på hele den opfattelse, vi har i samfundet af, hvad et menneske er, og hvad vi kan tillade os i forhold til forskning og til forhold til udvikling af mennesker.

Det mener vi er meget farligt at begive sig ud på, for det kan have betydning for, hvordan vi opfatter forskellige mennesker i samfundet. Og jeg forstår godt, at tyskerne med deres historiske erfaringer er meget nervøse for at komme ud på denne her glidebane.

En anden ting er så, at vi også er bange for, at de embryonale stamceller, hvis man åbner for forskning i dem, så bliver til en vare, at de så bliver til noget, der er eftertragtet af forskerne, og

at man kan risikere at åbne for, at der kan handles med dem.

Vi er bange for, at det også kan blive brugt til at presse kvinderne til, at de skal have befrugtet flere æg, end det egentlig er nødvendigt til den behandling, de skal have for barnløshed, fordi forskerne er så interesserede i at få nogle æg at forske i.

Man kunne også med den debat, der har været i den senere tid omkring handel med organer i tredjeverdenslande, risikere, at man også begyndte at handle med embryonale stamceller. Der er mange sorte muligheder, som vi ikke håber, der bliver åbnet for her.

Men vi har også en anden grund til at være imod, og det er hele spørgsmålet om, hvor vi skal prioritere forskningsressourcerne. Fru Tove Videbæk var også lidt inde på det før.

Vi mener, at man hellere skal prioritere forskningsressourcerne i de stamceller, hvor der ikke er de etiske problemer, og i høj grad også prioritere forskningsressourcer til det forebyggende arbejde og til at finde ud af, hvad årsagerne er til, at folk får alvorlige sygdomme, hvad årsagerne er til, at folk bliver barnløse, og hvad vi kan gøre for at forebygge det, forhindre, at folk får de alvorlige sygdomme.

Kl. 16.25

Eller det kan være forskning i, hvordan vi udvikler andre former behandling, som ikke behøver at være en dyr, højteknologisk behandling, men som på anden måde kan hjælpe mange mennesker med mange sygdomme. Det mener vi altså man skal satse på i stedet for at bruge ressourcerne på det her område, som godt nok har stor prestige blandt forskerne, men som også rejser mange etiske problemer.

Vi mener, at vi her i Folketinget skal se samlet samfundsmæssigt på det og ikke lade os styre af, at der er nogle få forskere, der gerne vil være med i forreste række i den internationale forskning og synes, at det er et stort problem, at de ikke kan få lov til det, som nogle enkelte af deres kolleger i udlandet kan.

Det er os, der skal styre udviklingen ud fra, hvad vi synes er det afgørende både etisk og i forhold til den samlede samfundsmæssige prioritering. Og vi kan som sagt ikke støtte forslaget.

Første næstformand (Svend Auken):

Og så er det fru Tove Videbæk som ordfører.

Undskyld, fru Ester Larsen har et indlæg.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Som loven er i dag, har vi mulighed for, at man kan forske i, hvordan man forbedrer reagensglasmetoden. Man kan f.eks. forske i, hvilken væske det befrugtede æg har det bedst af at opholde sig i.

Jeg vil godt spørge fru Line Barfod, om fru Line Barfod også er imod den form for forskning?

(Kort bemærkning).

Line Barfod (EL):

Problemet ved at åbne op her er, at man i forslaget åbner for, at det kan bruges til mange forskellige former for forskning alene i sygdomme, som der står, og det vil sige, at det er i meget vidt omfang, man åbner for forskningen.

Hvis man kun forsker i behandling i forbindelse med den kunstige befrugtning, er det så lille og begrænset et område, at vi håber på, at der ikke vil begynde at blive lagt pres på kvinderne for at få lavet flere befrugtede æg.

Men vi synes, det er vanskeligt allerede med den lille åbning, der er for forskningen i dag, og vi ønsker ikke, at man gør den åbning større overhovedet.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Det vil sige, at fru Line Barfod totalt afviser forskning, også hvis det handler om alvorlige sygdomme. Eller er det sådan, at hvis vi præciserer forskningsformålet til at være alvorlige sygdomme og ikke bare sygdomme, så er der en positiv holdning hos fru Line Barfod?

(Kort bemærkning).

Line Barfod (EL):

Nej, selv om man fik indsat den ændring, at det ikke hed sygdomme, som er meget bredt, men at man nøjes med alvorlige sygdomme, så mener vi stadig, at det er at åbne alt for meget for forskerne. Vi mener, at man må finde andre måder at forske i alvorlige sygdomme på, bl.a. ved at forske i de stamceller, der ikke er embryonale stamceller, men kommer fra navlestreng, eller i andre former for stamceller, der jo også kan bruges i forskning, ligesom vi mener, at man skal bruge langt flere forskningsressourcer på andre former for forskning, bl.a. i hvad vi kan gøre for at forebygge, at folk får de alvorlige sygdomme, for at fjerne de mange miljøpåvirkninger, påvirkninger, der er fra fødevarer osv. i dag, og

som vi tror, vi ville kunne få meget større resultater af end af forskning i det her højteknologi-område.

Første næstformand (Svend Auken):

Så er det fru Tove Videbæk som ordfører.

Tove Videbæk (KRF):

Det kommer jo nok ikke som et chok for sundhedsministeren, at Kristeligt Folkeparti er imod det her lovforslag. Det er vi, fordi det i realiteten handler om synet på det menneskelige liv i dets første fase.

Det understreges, at det også er et forhold, at det tilsyneladende som næste skridt indgår i regeringens overvejelser at opsigte Danmarks tilslutning til Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin. Det er således yderst vidtgående og fundamentale principper, der er på spil i forbindelse med det her lovforslag.

Vi har i Kristeligt Folkeparti bl.a. noteret os høringssvaret fra Det Etske Råd af 31. marts. Det fremgår heraf, at nogle af rådets medlemmer finder, at det under alle omstændigheder er uetisk at foretage forskning på fosteranlæg, der forudsætter, at fosteranlæggene går til grunde. Det er en holdning, som Kristeligt Folkeparti fuldt ud deler.

KL 16.30

Som det fremgår af § 1 i loven om Det Etske Råd, anser Folketinget fosteranlæg for menneskelige liv, og det må derfor være klart, at vi fra Folketingets side skal vise fosteranlæg den respekt, som vi mener tilkommer alle menneskelige liv.

Det må da som minimum indebære, at disse levende menneskelige liv ikke udsættes for det overgreb, det er at blive anset som råstof for en produktion af lægemidler eller som objekt for medicinalindustriens forskningsforsøg.

Det Etske Råd har i sit høringssvar desuden peget på en række andre kritikpunkter, som efter Kristeligt Folkepartis mening bestemt bør tages i betragtning under behandlingen af forslaget, idet forslaget, som det ligger nu, efterlader en række meget uafklarede spørgsmål.

Med baggrund i høringssvaret fra Det Etske Råd står det klart, at følgende spørgsmål som minimum bør besvares, inden Folketinget kan tage stilling til lovforslaget: Hvor langt må fosteranlægget være i udvikling, når de forsøg, som man har i tanke, eventuelt udføres? Hidtil har man talt om 6 dage, men regeringens forslag

lægger nu op til en grænse på 14 dage. Man kan sammen med Det Etske Råd undre sig over denne ændring.

Der tales i forslaget om, at formålet med forsøgene skal være behandling af sygdom hos mennesker, men kan der være tale om en hvilken som helst sygdom? Hidtil har det været forudsat, at det drejede sig om meget alvorlige sygdomme. Hvorfor har regeringen slækket på det krav?

Og skal forsøgene også kunne tillades, når formålet er at behandle sygdomme, som allerede kan behandles effektivt på andre måder? Det får vi heller ikke svar på. Skal forsøgene også kunne tillades, når det ikke er sandsynliggjort, at den ønskede viden om sygdomsbehandlingen ikke kan opnås på andre måder?

Det Etske Råd har desuden peget på, at alle forskningsprojekter om embryonale stamceller bør underkastes etisk bedømmelse, inden forskningen sættes i værk. Det er ikke sikret med det forslag, som nu foreligger. Dermed er der i princippet ingen sikkerhed for, hvad cellelinjer fra de embryonale stamceller senere vil blive brugt til.

Derfor bør man som minimum nu sikre sig, at alle forskningsprojekter med embryonale stamceller underkastes en etisk vurdering, f.eks. i samarbejde med centralvidenskabsetiske komiteer og Det Etske Råd.

Endelig har Det Etske Råd også gjort opmærksom på lovforslagets bemærkninger om produktion af fosteranlæg ved terapeutisk kloning, men det har vi været inde på. Det er altså ikke kun Kristeligt Folkeparti, der ser skræksnarianer her. Det gør altså også Det Etske Råd.

Vi vil fra Kristeligt Folkepartis side fremhæve, at der ikke ligger nogen overbevisende dokumentation for, at det overhovedet skulle være nødvendigt for sygdomsbekæmpelse eller for lægemiddelindustrien at foretage det uetiske skridt, som det ville være at tillade destruerende forsøg med fosteranlæg.

Tværtimod kunne det vel tænkes, at de samme resultater ville kunne opnås med stamceller fra allerede fødte mennesker. Danmark ville kunne få og bevare førertrøjen vedrørende forskning på voksnes stamceller, som der slet ikke er de samme etiske problemer med. Dette er alle jo enige i. Så ville vi fortsat være i det gode selskab i Europa på dette område, og der tænker jeg på det gode selskab med de lande, som har sagt nej til den slags her stamcelleforskning, lande som Spanien, Italien, Tyskland, Is-

land, Norge. Dem vil jeg meget, meget gerne være i stue med.

Derudover vil jeg så slutte med at sige, at jeg håber, at der under behandlingen af det her vil komme nogle svar på de her spørgsmål, nogle præcise formuleringer, så ikke læger og forskere, selv om de har fået et lovgrundlag, alligevel lades tilbage med en hel, hel række spørgsmål, som er ubesvarede.

Derudover vil jeg også tilslutte mig danske bioanalytikere og Dansk Jordemoderforening, som i deres hørings svar siger, at de ville ønske, at man ville tage spørgsmålet op og behandle det samtidig med, at loven om kunstig befrugtning skal revideres, for så kunne man tage det hele i sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Jeg bliver næsten nødt til at spørge fru Tove Videbæk, om fru Tove Videbæk ikke stoler på det, ministeren udtaler i sine bemærkninger til hørings svarene. Jeg læser dem op én gang til:

I modsætning til andre celler findes der ved de embryonale stamcellelinjer og de embryonale stamceller bestemte forskningsmål, hvis overholdelse skal påses. Denne retstilstand vil i øvrigt blive præciseret i den cirkulæreskrivelse om den nye lovgivning, som Indenrigs- og Sundhedsministeriet vil udsende efter lovændringens ikrafttræden.

Stoler fru Tove Videbæk ikke på ministerens ord her?

Kl. 16.35

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Til fru Ester Larsen: Det vil selvfølgelig gøre mig glad, hvis den passus kommer ind i lovgivningen, for det er klart, at det vil give en vis sikkerhed. Men det gør mig meget bekymret og urolig, når jeg læser, at både Det Etske Råd og Mette Hartlev, som er lektor i jura ved Københavns Universitet, er bekymrede, og at en lang række andre gode personer stadig er bekymrede. Men det er da klart, at hvis ministeren vil sikre, at der ikke er den usikkerhed, vil jeg da blive glad. Det er klart.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Nu er der den forskel på medlemmerne af Det Etske Råd og fru Tove Videbæk, at fru Tove Videbæk har den fordel at kende ministerens kom-

mentar til Det Etske Råds udtalelse, og derfor er jeg så undrende og forbløffet over, at der hele tiden bliver sat spørgsmålstegn ved noget, som er besvaret.

Jeg bliver også nødt til at bede fru Tove Videbæk om at kommentere: Hvorfor kan det være, at fru Tove Videbæk, jeg ved ikke hvor mange gange i dag, har stået på denne talerstol og talt om, at regeringen vil melde os ud af bioetikkonventionen, og at regeringen vil tillade kernetransplantation? Det, der er tilfældet, er, at der i bemærkningerne til lovforslaget er en omtale af kernetransplantation, fordi det er et af de spørgsmål, som Genteknologiudvalget har behandlet, og derfor skylder regeringen at give en forklaring på, at hvis nogen ønsker det, er det en helt ny sag. Så er det en folketingsbeslutning, så er det en udmeldelse af Europarådets bioetikkonvention. Er det ikke sådan, det hænger sammen?

(Kort bemærkning).

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Det, der kalder mig herop, er, at jeg kan høre, at fru Tove Videbæk flere gange ligesom siger, at der er en lang række spørgsmål, man ikke har taget stilling til i lovforslaget.

Fru Tove Videbæk nævner bl.a., at Det Etske Råd stiller nogle spørgsmål til rapporten fra Genteknologiudvalget, hvor man snakker meget om et 6 dage gammelt fosteranlæg frem for et 14 dage gammelt fosteranlæg. Mener fru Tove Videbæk ikke, at regeringen med dette lovforslag faktisk har gjort et forsøg på at besvare de syv spørgsmål, som Det Etske Råd stillede i sin tid, og som var en udløber af hele Genteknologiudvalgets rapport? Eller mener fru Tove Videbæk direkte, at der er spørgsmål, der ikke er besvaret?

Det er utvivlsomt, at den stilling, som i hvert fald Socialdemokratiet har taget, har taget udgangspunkt i de syv spørgsmål. Jeg regner faktisk med, at vi i dag vil kunne få svar langt hen ad vejen, og det synes jeg også man ser i lovforslaget.

(Kort bemærkning).

Birthe Skaarup (DF):

Det, der selvfølgelig har ligget til grund for mine overvejelser og også hovedparten af Dansk Folkepartis overvejelser, er jo netop den rapport, der kom fra Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling.

Vi diskuterede også kernetransplantation – om det skulle være tilladt – og der står højt og tydeligt, at såfremt der måtte være et politisk ønske om at skabe mulighed for at anvende denne fremgangsmåde, vil det kræve en ændring af befrugtningensloven og en ændring af Danmarks ratificering af Europarådets konvention om menneskerettigheder og biomedicin. Vi kan ikke tage stilling til det spørgsmål her og nu, det kræver en helt ny lovgivning.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Fru Ester Larsen ser gerne, at jeg tager ministeren på ordet, og det gør jeg så. Fru Else Theill Sørensens mente, at det, jeg sagde, var fri fortolkning, men jeg læste faktisk direkte op af bemærkningerne til forslaget, og jeg tager ministeren på ordet, for der stod der det, jeg læste.

Der står, at man overvejer, at man skal overveje, osv., og jeg må sige, at det er ikke kun mig, der er bekymret på grund af, at der står det, for jeg kan ikke se, hvorfor det skal være med i lovforslaget. Hvorfor hører det hjemme her, når det ikke er noget, vi skal tage stilling til? Det Etske Råd er bekymret, og lektorer ved Københavns Universitet og andre gode mennesker, der har indgivet hørings svar, er bekymrede.

Kl. 16.40

Fru Sophie Hæstorp Andersen kom ind på de syv spørgsmål. Ja, det er rigtigt, at nogle af spørgsmålene er besvaret, men meget upræcist.

Så må jeg også nævne om den glidebane, som jeg for nogle medlemmers skyld helst ikke må nævne, at der er sket en glidebanereaktion, fra vi fik de syv spørgsmål og til nu, fordi der er blevet ændret fra 6 dage til 14 dage og fra alvorlige sygdomme til sygdomme, og der er også kommet noget med om kernetransplantation. Mit svar på det er: Jo, vi har fået nogle svar, men de er upræcise, de er mangelfulde, og indimellem synes jeg, de er uhensigtsmæssige.

Fru Birthe Skaarup spørger igen, hvorfor jeg vil have terapeutisk kloning med. Som jeg har svaret, er det, fordi jeg ikke begriber, hvorfor det er med i forslaget, netop fordi det ikke kommer de ting ved. Hvorfor er det overhovedet nævnt? Hvorfor skal det skabe bekymring? Hvorfor skal det skabe uro, både blandt forskere og i Det Etske Råd og hos en hel del folketingsmedlemmer? Hvorfor er det med? Hvorfor kunne man ikke bare udelade det?

Første næstformand (Svend Auken):

Så er det først fru Ester Larsen og derefter fru Else Theill Sørensen og fru Sophie Hæstorp Andersen.

(Kort bemærkning).

Ester Larsen (V):

Vi ser forskelligt på, hvordan man må nyttiggøre tiloversblevne befrugtede æg, og det er fair nok, at vi har forskellige holdninger. Men skyldes det dybest set ikke det forhold, at Kristeligt Folkeparti slet ikke accepterer, at der findes overskydende befrugtede æg? Skyldes uenigheden dybest set ikke, at man ikke accepterer den behandlingsform, som resulterer i, at der eksisterer overskydende æg, og man er nødt til at forholde sig etisk til, hvilken status de skal have?

(Kort bemærkning).

Else Theill Sørensen (KF):

Fru Tove Videbæk henviste til, at jeg havde sagt, at fru Tove Videbæk refererede i fortællestil i stedet for at læse op, og så sagde fru Tove Videbæk: Nej, jeg læste faktisk op, at... og så kom fortællingen en gang til. Men vil fru Tove Videbæk ikke gerne læse ordret op, hvad det er for en sætning, fru Tove Videbæk hentyder til, og som vi andre altså læser på en anden måde, når den ikke kommer ud i fri fortælling og fortolkning?

(Kort bemærkning).

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Det kan være, vi tolker tingene lidt forskelligt, for sådan som jeg hører det, er der jo rent faktisk givet en lang række svar på de spørgsmål, som Genteknologiudvalget stillede. Men nogle af de svar, der er givet, er man uenig i, og andre synes man er mindre præcise.

Når det gælder spørgsmålet om, hvorvidt et æg kan bruges i 6 eller 14 dage, kan man sige, at det vel er i overensstemmelse med den tolkning, der allerede ligger i loven om kunstig befrugtning, at man kan forske på æg i helt op til 14 dage. Hvis man skulle gå den anden vej og sætte det ned til 6 dage, ville man blive nødt til også at ændre på en lang række andre områder. Kigger man over Sundet til Sverige, er grænsen også 14 dage, selv om mange er enige i, at det faktisk giver bedst nytte at se på det befrugtede æg, når det ikke er mere end 4-5 dage gammelt.

Hvis vi tager spørgsmålet om alvorlig sygdom eller bare sygdom, er jeg enig i, at det er noget, vi skal spørge til i udvalgsarbejdet. Men jeg

vil spørge fru Tove Videbæk: Hvor sættes grænsen i dag for, hvad en alvorlig sygdom er, og hvad en sygdom er? Det ligger lige for, det er selvfølgelig influenza og forkølelse, kan man sige, men det er det måske ikke, hvis personen lider af hiv, så er det måske ikke ligeegyldigt. Men hvem skal vurdere det? Socialdemokratiet har vurderet, at det videnskabsetiske komitéssystem kan være brugbart.

Til sidst om kernetransplantation: Det stiller man jo spørgsmål til i Genteknologiudvalget, og der er også givet svar her i dag.

Første næstformand (Svend Auken):

Så er det fru Tove Videbæk for at svare – 2 minutter.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Fru Ester Larsen spørger, om det ikke er sådan, at Kristeligt Folkeparti faktisk ikke accepterer denne behandlingsform. Jeg vil sige til fru Ester Larsen, at vi glæder os da med alle de mange barnløse par, som via kunstig befrugtning har fået et barn. Det glæder vi os over, og derfor må jeg sige, at så vidt jeg ved, har vi aldrig udtalt os negativt, altså at vi ikke kan acceptere denne behandlingsform.

Kl. 16.45

Men det er klart, at sådan som det er nu, bliver der ved denne behandlingsform nogle overskydende befrugtede æg, og i Kristeligt Folkeparti mener vi, at det bør man blive bedre til at undgå. Fertilitetslægerne bør blive bedre og bedre, så de skaber færre kunstigt befrugtede æg eller kun skaber de befrugtede æg, der faktisk er brug for, og som man vil bruge til at skabe børn med, for det er jo det, de bliver fremstillet til.

Så beder fru Else Theill Sørensen mig om at læse det op, som jeg læste før, og det skal jeg gerne. Der står på side 7 i bemærkningerne, første afsnit i højre spalte, ca. midtvejs: »... enten at Danmark trådte ud af bioetikkonventionen, eller at konventionen blev ændret på dette punkt, jf. de almindelige bemærkninger pkt. 4.1.«

Fru Sophie Hæstorp Andersen siger, at 6 eller 14 dage kan vel ikke gøre en voldsom forskel. Nej, når man tænker på, at det er liv, enten det er 6 dage eller 1 dag eller 14 dage, gør det selvfølgelig ingen forskel. Men når jeg tænker på den eksperthøring, vi havde i januar måned, sad nogle af eksperterne og havde meget svære overvejelser over, om de skulle sige ja eller nej, og flere af dem sagde: Når det er 6 dage, vi taler

om, er det sådan set grænsedagen for, hvornår et kunstigt befrugtet æg sætter sig fast i en livmoder. Det var en dag, de ligesom kunne forholde sig til, det var den dag, hvor det normalt blev til det, de kaldte et menneskeligt liv, så derfor var den 6-dages-grænse så vigtig.

(Kort bemærkning).

Naser Khader (RV):

Fru Tove Videbæk siger, at vi skal blive bedre til at udtage et bestemt antal æg, men på nuværende tidspunkt udtager man flere æg, end man egentlig skal bruge, så på nuværende tidspunkt er der altså nogle overskydende æg. Men vi har endnu ikke fået svar på, hvad der skal ske med de overskydende æg. Skal de bevares i al evighed, eller hvad mener fru Tove Videbæk om det?

Det andet spørgsmål er: Som jeg omtalte i min ordførertale, er det at bruge spiral faktisk det samme, for spiralen udstøder befrugtede æg. Vil fru Tove Videbæk forbyde brugen af spiral?

(Kort bemærkning).

Else Theill Sørensen (KF):

Jeg beklager, at jeg skal blive ved med at tæske rundt i det her, men i virkeligheden kan det jo være, der er nogle, der lytter til, hvad vi siger.

Vi ser ikke alene forskelligt på lovforslaget, vi ser også helt forskelligt på, hvordan man kan tillade sig at bruge citater. Det er mest almindeligt, at man starter med sætningens begyndelse og ikke tager en bisætning ud af en sammenhæng, som i øvrigt knytter sig til noget meget væsentlige, og der står:

»Efter loven er det kun befrugtede æg, der er dannet med henblik på fertilitetsbehandling, der må anvendes til forskning i de i dag angivne formål.

En anden mulighed for at skabe embryoner til forskning ville være at befrugte æg til dette formål. Dette ville – foruden en lovændring – og så kommer det, fru Tove Videbæk plejer at sige – kræve, enten at Danmark trådte ud af bioetikkonventionen, eller at konventionen blev ændret på dette punkt, jf. de almindelige bemærkninger pkt.4.1.«

Jeg tror, jeg skal nøjes med at sige, at det er citatforvrængning.

(Kort bemærkning).

Sophie Hæstorp Andersen (S):

Lad mig først sige til fru Tove Videbæk, at den frase på høringen om, hvornår forskere selv be-

tragter et æg som værende mere liv eller mindre liv, eller hvornår det er mere eller mindre menneske, må jeg faktisk sige, at jeg har overhørt. Jeg vil tage det til efterretning, hvis det er det, forskerne sagde om de 6 dage, men ellers vil jeg stadig lægge vægt på, at det er 14 dage, man nævner i loven om kunstig befrugtning, og at det er 14 dage, man har i lovgivningen i Sverige.

Derudover tror jeg ikke, vi er uenige om, at man godt kan stille nogle spørgsmål til lovforslaget. Hvis vi ser på spørgsmålet om alvorlige sygdomme kontra almindelige sygdomme, hvor sætter man så grænsen, og hvem skal vurdere det? Ser man på kernetransplantation, kunne jeg nok godt komme i tanker om nogle andre spørgsmål, jeg synes var mere relevante, og det er måske netop noget om opbevaring. Hvor lang tid skal vi opbevare æggene, før vi destruerer dem eller bruger dem til forskning? Den diskussion kan vi måske tage til efteråret. Og hvornår og hvordan tillader vi ibrugtagning af de nye behandlinger, som vi håber vil komme om 5, 10, 15, 20 år? Kan lægerne bare gøre det af sig selv, eller skal det ind over Folketinget eller Sundhedsstyrelsen?

Kl. 16.50

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Hr. Naser Khader var inde på at udtage et bestemt antal æg, men det, vi taler om her, er befrugtede æg, og der er forskel på at udtage æg, som ikke er befrugtede, og behandle æg, som er befrugtede. Menneskeligt liv opstår ved befrugtningen, så når æggene er befrugtede, er der menneskeligt liv, og det er disse befrugtede æg, vi skal være meget varsomme med: Hvor mange skaber vi? Det er menneskeligt liv.

Så spørger hr. Naser Khader, hvad der skal ske med dem. Jamen der skal ske det samme med dem som med alt andet menneskeligt liv. Hvad sker der med det, når det ikke kan mere? Så dør det i fred og ro. Det er det, jeg mener, man skal gøre med menneskeligt liv.

Så var fru Else Theill Sørensen igen inde på, at jeg rev nogle sætninger løs. Jeg læste måske lidt mere, første gang jeg læste op, men vi kan jo se af referatet fra i dag, hvor meget jeg faktisk tog med. Det var faktisk for at bevare svartid til andre spørgsmål, at jeg ikke tog mere med sidste gang, men det er klart, at vi skal tage hele afsnittet med, og jeg mener stadig, det siger det samme, som jeg sagde dengang, skal jeg sige til fru Else Theill Sørensen.

Fru Sophie Hæstorp Andersen spørger, hvem der skal vurdere, hvad alvorlig sygdom er. Det er et godt spørgsmål, men vi har jo i anden lovgivning betegnelsen »alvorlige sygdomme«, og i nogen lovgivning er der endda nævnt en række sygdomme og redegjort for, hvad man f.eks. må foretage implantationsdiagnostik for, altså fosterdiagnostik, hvad man må undersøge for, og hvad man må fjerne fostre for, osv., osv. Der er en lang række love, som indeholder de bestemmelser.

Fru Sophie Hæstorp Andersen nævnte nogle andre spørgsmål, som er meget, meget relevante, og det understreger bare det, som jeg også sagde i mit indlæg: der er alt for mange usikre ting, og lovforslaget rejser flere spørgsmål, end det giver svar.

Indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

Først og fremmest tak for en rigtig god og spændende debat.

Der er en stor kreds af ordførere, der med stort engagement har bakket op om lovforslaget her, om end der også er rejst nogle spørgsmål. Men en stor kreds af ordførere har ikke mindst i de korte bemærkninger her til sidst bidraget til at fjerne en række uklarheder i forbindelse med fru Tove Videbæks indlæg, og det skal jeg takke for. Det kan jo spare mig noget.

Må jeg bare sige samlet, at jeg synes, vi skal have respekt for hinandens holdninger. Det kræver også, at vi respektfuldt gengiver hinandens holdninger, og jeg deler fuldstændig det synspunkt, som fru Else Theill Sørensen med flere har givet udtryk for: at det tenderer til – lad mig sige det pænt – en lidt sjusket omgang med citater, når man skaber det indtryk, at regeringen vil gå videre, end den rent faktisk vil.

Der har været rejst en række spørgsmål. Jeg kan næppe svare fyldestgørende på dem alle sammen, og en del har også en karakter, som nok bedst egner sig til udvalgsarbejdet. Men må jeg starte med at sige til fru Lene Garsdal, som spørger til dette kissejav, og hvorfor forslaget er fremsat nu. Er det den fæle medicinalindustri, eller hvem det nu var, der er i spil her? Til det spørgsmål må jeg blot sige, at der ikke er nogen fæle kræfter på spil, for de, der er på spil, er sådan set et stort, massivt flertal i Folketinget, hvortil også fru Lene Garsdals eget parti hører.

Kl. 16.55

Jeg skal henlede opmærksomheden på, at der var en forespørgselsdebat i Folketinget den 28.

november sidste år, hvor der blev fremsat et forslag til vedtagelse, som samtlige partier på nær Kristeligt Folkeparti bakkede op. I den vedtagelse blev regeringen forpligtet til i foråret 2003 – det er her, vi befinder os nu – at melde tilbage over for Folketinget med regeringens bud på en besvarelse af de spørgsmål, som Genteknologisk Udvalg stillede, så det er sådan set i respekt for Folketinget, regeringen er vendt tilbage med et lovforslag. Det håber jeg ikke at man vil kritisere os for.

Jeg er glad for, at bl.a. fru Ester Larsen, men også en række andre ordførere, så præcist har fremhævet det, der også fremgår af mine kommentarer til høringssvarene, som er oversendt til Sundhedsudvalget og dermed fru Tove Videbæk: hvert enkelt forskningsprojekt skal godkendes i det videnskabetiske komitéssystem. Det er en forudsætning, som også gælder for dette lovforslag, og det betyder altså, at bestemmelserne i forslaget om en ny komitélov, hvori der ikke kræves godkendelse for cellelinjer, der allerede er godkendt én gang i et videnskabetisk komitéssystem, ikke skal finde anvendelse ved forskning, der vedrører stamcellelinjer, der er dannet fra et befrugtet æg.

Det er altså meget, meget klart tilkendegivet, og der findes jo også metoder til yderligere at fremhæve det, hvis Folketingets Sundhedsudvalg føler, at det skal trækkes frem i en betænkning eller andet. Det skal jeg ikke stå her og belære nogen om, men jeg vil bare gerne sige, jf. det jeg startede med at sige om at have respekt for hinandens holdninger og dermed også respektfuldt gengive hinandens holdninger, at der er ikke skyggen af tvivl om, hvad der er den juridiske intention.

Så har der været rejst spørgsmålet om, hvilke sygdomme der må forskes i. Fru Tove Videbæk siger, at dette lovforslag er langt mere liberalt end de love, der findes alle andre steder. Må jeg påpege, at sådan som jeg har forstået det og efter de oplysninger, jeg har, er forslaget helt på linje med den lovgivning, der findes i f.eks. Sverige. Nu kan man jo altid diskutere, hvor liberalt et land det er, men der er nuancer i den måde, man har lovgivet på i de forskellige lande.

For mig er der ingen tvivl om, at intentionen med at foretage denne vanskelige afvejning mellem den beskyttelsesinteresse, det befrugtede æg har krav på, og hensynet til at kunne forske med henblik på at kunne imødegå sygdom i fremtiden, er en afvejning, som falder ud til forskningens fordel med henblik på at forebyg-

ge alvorlige sygdomme. Slet ingen tvivl om det. Når jeg i det fremsatte forslag ikke har skrevet det ind i lovparagrafferne, skyldes det, at det i praksis er ganske vanskeligt at afgrænse. Jeg synes faktisk, at fru Lene Garsdal var den, der gav det bedste svar, for fru Lene Garsdal var inde på, at man ikke bare kan tillade fri forskning.

Der blev fremhævet to elementer, nemlig forskning for at kunne forstå stamcellerne og forskning med henblik på at imødegå alvorlige sygdomme. Min pointe er blot, at hvis man ønsker at fremme en forskning, som potentielt kan sikre behandling af alvorlige sygdomme, må man jo starte et sted og bl.a. starte med at få en fornemmelse af, hvad det egentlig er for nogle mursten, vi har at gøre med her. Er det en forskning i alvorlige sygdomme? Nej, det er en slags grundforskning, som er drevet af en intention om at forstå noget mere med henblik på engang at kunne gøre noget.

Det er ganske vanskeligt at afgrænse, og det lader sig næppe gøre at formulere en positivliste af sygdomme, som er forskningsrelevante, alene fordi den liste på grund af den almindelige udvikling ville være forældet allerede samme dag, den blev skrevet. Men jeg vil gerne signalere, at det, der er motivet bag, at regeringens afvejning mellem disse to beskyttelsesinteresser er faldet ud, som tilfældet er, er naturligvis det potentielle, der kan gemme sig i at kunne forstå og behandle alvorlige sygdomme.

Hvis vi under det videre udvalgsarbejde kan finde en form, hvor dette synspunkt fremhæves, så det også bliver en guideline for de videnskabetiske komiteer, som altså skal godkende projekterne ét for ét, så for min skyld ingen alarm. Det synes jeg kunne være fornuftigt, når man bare forstår, at det kan være vanskeligt at afgrænse det i meget præcise juridiske termer. Men at veje det ind som noget, man skal lægge vægt på, eller et lod, man skal tage med på vægten, når man i det videnskabetiske komitésystem afvejer, om man skal give en tilladelse til forskning eller ej, synes jeg kunne være formålstjenligt.

Kl. 17.00

Jeg tror, at de fleste andre spørgsmål, der har været bragt frem om 6-dages-frist m.v., er blevet besvaret af den kreds af engagerede ordførere, som jeg tidligere har komplimenteret, så det er der ingen grund til at gentage her. Jeg skal derfor blot afslutningsvis takke for den store opbakning til intentionen bag forslaget, og jeg vil også gerne takke ordførerne for en accept af den af-

grænsning af lovgivningen, jeg har lagt op til ved at bede Folketinget i indeværende samling forholde sig snævert til spørgsmålet om forskning på embryonale stamceller, mens alle andre spørgsmål, der knytter sig til lovgivningen om kunstig befrugtning, håndteres i næste samling.

Jeg synes, det er en fornuftig afgrænsning, og jeg er glad for, at alle har lagt op til at respektere den. Det sikrer kvalitet i lovgivningsarbejdet, og det sikrer også, at vi i det videre udvalgsarbejde kan bruge kræfterne på at håndtere de udestående spørgsmål uden risiko for, at allehånde andre interessante spørgsmål i relation til lov om kunstig befrugtning popper op.

Tak for det og naturligvis også et tilsagn fra min side om at bistå Sundhedsudvalget positivt i det videre lovgivningsarbejde.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Ministeren tolker mine udtalelser, som om jeg har gengivet noget om regeringens holdninger, som ikke er korrekt, så med fare for at blive beskyldt for ikke at citere korrekt vil jeg læse det, der står på side 8 i bemærkningerne. Der står:

»Når en konkret behandlingsmæssig anvendelse måtte komme tættere på, vil kernetransplantation måske skulle overvejes, bl.a. fordi det kan vise sig at være en vigtig forudsætning for at fremstille celler, som patientens organisme ikke afstøder.« Og for ikke at læse det hele, står der til sidst: »... ligesom en revurdering af Bioetikkonventionens anvendelse skal finde sted.«

Hvorfor har ministeren overhovedet taget det punkt med, hvis man ikke har tænkt sig, at det er noget, der kommer til at ske i virkeligheden? Hvis det er noget, som overhovedet ikke har noget med realiteternes verden at gøre, hvorfor i alverden skaber man så uro og usikkerhed ved at tage det med?

(Kort bemærkning).

Indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

Med tanke på den uro, jeg fornemmer stråler ud fra fru Tove Videbæk, tager jeg det måske fortrydeligt op, men jeg vil gerne prøve at forklare intentionen.

Intentionen er – det fremgår, hvis man læser side 7 og side 8 i sammenhæng – at der er forskellige muligheder, hvormed man kan skabe disse embryoner, og ud fra en samlet afvejning ender regeringen med at mene og fastslå som et forslag til lovgivning, at alene embryonale stam-

celler, der udtages fra befrugtede æg, som er befrugtet med henblik på fertilitetsbehandling, falder inden for rammerne af denne lovgivning.

Vi har gjort Folketinget opmærksom på, at hvis man på et tidspunkt kunne gøre sig overvejelser om at sikre embryonale stamceller ved hjælp af en anden teknik, vil det fordre lovgivning. Det vil i øvrigt ikke være i overensstemmelse med bioetikkonventionen, og det er regeringens intention på dette område som på alle mulige andre områder at leve op til de internationale forpligtelser, vi har påtaget os.

Jeg kan også sige det på en meget kortere måde: Genteknologisk Udvalg rejste en række spørgsmål, og i den forespørgselsdebat den 28. november, jeg har henvist til, forpligtede regeringen sig til at besvare disse spørgsmål. Det er det, vi gør her, bl.a. med den systematiske gennemgang af den teknologi, der kan anvendes for at tilvejebringe embryonale stamceller.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Der var et spørgsmål, jeg rejste, som jeg egentlig meget gerne vil høre ministerens kommentar til. Der står i bemærkningerne, at forskerne klart har tilkendegivet, at overskydende æg fra fertilitetsbehandling er tilstrækkelige til at dække forskningens behov.

Kl. 17.05

Jeg vil gerne spørge ministeren, hvordan ministeren kan være så skråsikker på det her område, når netop forskere som Claus Yding Andersen fra Rigshospitalet har udtalt, at det er totalt urealistisk, at man kan nøjes med de overskydende befrugtede æg. Det har han udtalt sig om både i dagspressen og fagpressen, så han foreslår, at man benytter andre metoder som udtagning af celler fra befrugtede æg, som man derefter sætter op i livmoderen osv.

Hvad er ministerens kommentar til det? Altså hvordan kan ministeren være så skråsikker?

Indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

Jeg kan jo høre på debatten, at der er specielt ganske få navngivne eksperter inden for felterne medicin og jura og etik, som påkalder sig ordføreren for Kristeligt Folkepartis særlige opmærksomhed.

Jeg vil sige, at jeg støtter mig til en bredere kreds af eksperter, og det er jo på det grundlag, at vi har fastslået det, vi har i lovforslaget, og det udbygger jeg gerne også under det udvalgsar-

bejde, der forestår. Så kan fru Tove Videbæk jo blive ved med at lokke og drille, eller hvad hun nu har lyst til, men det bringer mig sådan set ikke nærmere til at gå ind i en debat, som ikke er relevant.

Dette lovforslag går ud på at åbne for forskning i embryonale stamceller, der er udtaget fra befrugtede æg, der er befrugtet med henblik på fertilitetsbehandling, og som er i overskud. Det er en fuldstændig klar afgrænsning, og jeg har endda ydermere tilkendegivet, med hvilket forskningsmæssigt motiv denne afvejning er foretaget, og har givet et tilsagn om, at hvis vi kan understrege det i det videre lovarbejde, så er jeg meget indstillet på det. Så alle hypotetiske spørgsmål om andre teknologier, der kunne bringes i anvendelse, er ikke relevante i denne debat. Det er hypoteser, som jeg ikke vil forholde mig til. Regeringen har meget, meget klart præciseret rammerne for denne her lovgivning, og så har vi ydermere givet Folketinget den oplysning, at hvis man i fremtiden, for jeg kender lige så lidt som fru Tove Videbæk fremtiden, vil forholde sig til noget andet, skabe en anden fremtidig afgrænsning, ja, så vil det fordre en ny debat i Folketinget. Hvis en sådan på et tidspunkt kommer, og hvis jeg er medlem af Folketinget på det tidspunkt, så vil jeg naturligvis til den tid tage del i debatten.

(Kort bemærkning).

Tove Videbæk (KRF):

Det skal så være mit sidste spørgsmål til ministeren.

Jeg vil gerne sige, at jeg hverken har forsøgt at lokke eller drille ministeren på nogen områder. Det her er bestemt en meget alvorlig debat for Kristeligt Folkeparti. Det er en alvorlig debat for os, fordi der er tale om menneskesyn, om synet på det menneskelige liv helt fra starten af, og derfor hverken lokker eller driller jeg eller noget som helst andet. Det er meget, meget alvorligt for os.

Jeg vil slutte med at spørge ministeren om grunden til, at ministeren ikke tager det her lovforslag med ind i den totale revision af loven om kunstig befrugtning. Er det alene af hensyn til forskerne og til medicinalindustrien?

(Kort bemærkning).

Birthe Skaarup (DF):

Jeg vil gerne sige, at det ikke alene for Kristeligt Folkeparti, men også for andre partier her i Folketinget er en ret alvorlig debat. Det er også der-

for, at vi har haft en debat tidligere, at der er lavet rapporter, at der er afholdt høringer osv.

Jeg vil godt spørge ministeren: Hvis det nu viser sig, at man kunne få brug for 2.000 embryonale stamceller, og der kun er 1.000 til rådighed, hvad vil ministeren så ud fra det foretage sig?

Indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

Må jeg sige til fru Tove Videbæk, at jeg er helt opmærksom på, at det også for Kristeligt Folkeparti er en alvorlig debat. Nu skal det jo ikke blive så alvorligt, at man ikke også godt kan have glimt i øjet, selv om man diskuterer alvorlige emner, men jeg er helt opmærksom på, at det er en alvorlig debat for Kristeligt Folkeparti, som det også er for os andre.

Det er også derfor, at jeg blot plæderer for, at man så også alvorligt lytter til det, vi siger, og fæster lid til det, vi siger.

Det, som jeg siger, og det, man kan læse ud af forslaget her, er, at det er regeringens ambition, som jeg med glæde konstaterer deles af et meget stort flertal i Folketinget, at åbne for forskning i embryonale stamceller eller stamcellelinjer, der følger af disse, som er udtaget af befrugtede æg, der er befrugtet med henblik på fertilitetsbehandling, og som er i overskud. Det og alene det.

Kl. 17.10

Jeg er faktisk ikke i stand til at kunne svare med sikkerhed på spørgsmål, der rækker ud over det, fordi vi så taler om hypotetiske spørgsmål, og vi har ikke i regeringen haft en diskussion – det er så også svaret til fru Birthe Skaarup – om, hvordan vi i givet fald ville forholde os til en situation, som ikke eksisterer.

Jeg er glad for at blive stillet mange spørgsmål, men jeg kan kun svare, så langt jeg har gjort mig mine tanker klar, og regeringen har alene med dette lovforslag markeret, at i afvejningen mellem den beskyttelsesinteresse, som knytter sig til det befrugtede æg, og som vi jo er enige om, over for den stærke interesse, der knytter sig til at bruge den viden, der findes i samfundet nationalt og internationalt til at bekæmpe sygdomme og dermed redde liv på sigt, har vi afvejet konkret til fordel for forskningen og sygdomsbekæmpelsen i fremtiden. Det er det, vi har gjort, og intet videre end det.

Hermed sluttede forhandlingen, og lovforslaget overgik derefter til anden behandling.

Afstemning

Første næstformand (Svend Auken):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Sundhedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

26) Første behandling af lovforslag nr. L 210: Forslag til lov om ændring af lov om sygehøvsæsenet. (Visitation til lands- og landsdelsafdelinger m.v.)

Af indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen).
(Fremsat 2/4 2003).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Ester Larsen (V):

Det lovforslaget, vi har til behandling, er på én gang et element i regeringens regelforenklning og en styrkelse af en række alvorligt syge menneskers rettigheder. Med forslaget bliver adgangen til specialiseret behandling for en række veldefinerede patienter gjort lettere, og de sikres dermed også kortere ventetider.

I dag er det normal praksis, at landsdelspatienter skal igennem en langsomme proces, før de kan tilbydes en relevant behandling. Man starter hos egen læge, der muligvis henviser til speciallæge, der henviser til eget amts sygehus, der vurderer, om lidelsen berettiger til behandling på specialafdeling. Når denne visitation er på plads, kan patienten så først overveje, på hvilket specialsygehus vedkommende ønsker sig behandlet. Igennem denne praksis har man opnået, at patienten kommer til at optræde flere gange på venteliste, og at ventetiden bliver uforholdsmæssig og unødigt lang.

Denne omstændelige proces har sin begrundelse i, at det er nødvendigt at sikre, at specialafdelinger forbeholdes de patienter, der ikke kan behandles forsvarligt på andre afdelinger, men det er ikke en hensigtsmæssig behandling af patienter, hvor det er forudsigeligt, at de skal på specialafdeling. Det drejer sig om nogle klart de-